

VESTNIK

DELEGATSKI

Delegatsko glasilo občine
Murska Sobota
Številka 12
Leto V
17. oktobra 1985

VSEBINA 12. ŠTEVILKE DELEGATSKEGA VESTNIKA

— *predsednik Zbora združenega dela, predsednik Zbora krajevnih skupnosti in podpredsednik Družbenopolitičnega zbora sklicujejo seje zborov, dne 30. oktobra 1985*

— *poročilo o uresničevanju posebnih pravic madžarske narodnosti in njenih pripadnikov v občini M. Sobota v obdobju 1981—1985*

— *poročilo o načinu financiranja dopolnilnih programov manj razvitih krajevnih skupnosti*

— *Osnutek odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o kriterijih za določitev krajevnih skupnosti in območij, ki so manj razvita na območju občine Murska Sobota*

PREDSEDNIK ZBORA ZDRUŽENEGA DELA, PREDSEDNIK ZBORA KRAJEVNIH SKUPNOSTI IN PREDSEDNIK DRUŽBENOPOLITIČNEGA ZBORA SKUPŠČINE OBČINE MURSKA SOBOTA

SKLICUJEJO

44. sejo Zbora združenega dela,
44. sejo Zbora krajevnih skupnosti,
46. sejo Družbenopolitičnega zbora

Seje bodo

v sredo, dne 30. oktobra ob 8. uri
v veliki sejni dvorani Skupščine občine M. Sobota

Predsedniki zborov predlagajo naslednji dnevni red:

1. izvolitev verifikacijskih komisij,
2. poročila verifikacijskih komisij,
3. potrditev zapisa skupnega zasedanja zborov občinske skupščine, z dne 10. oktobra 1985,
4. informacija o delu skupin delegatov in republiške skupščine,
5. poročilo o uresničevanju posebnih pravic madžarske narodnosti in njenih pripadnikov v občini M. Sobota v obdobju 1981—1985,

6. poročilo o načinu financiranja dopolnilnih programov manj razvitih krajevnih skupnosti,
7. analiza prostovoljnega dela,
8. osnutek odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o kriterijih za določitev krajevnih skupnosti in območij, ki so manj razvita na območju občine M. Sobota,
9. delegatska vprašanja in odgovori na vprašanja,
10. predlogi, sklepi, mnenja in obvestila.

Gradivo za obravnavo 5., 6., 7., in 9. točke dnevnega reda je objavljeno v tej številki Delegatskega vestnika.

Zapis skupnega zasedanja s seje 10. oktobra 1985 in gradivo za 8. točko bo posredovan vodjem delegacij in vodjem konferenc delegacij, ter delegatom Družbenopolitičnega zbora.

Informacija k 4. in 10. točki dnevnega reda bosta podani na seji.

Poročilo o uresničevanju posebnih pravic madžarske narodnosti in njenih pripadnikov v občini M. Sobota v obdobju 1981—1985

I. Informacija o stanju in problematiki

Uvod

Zhori SO Murska Sobota in Skupščina SIS za prosveto in kulturo pripadnikov madžarske narodnosti v občini Murska Sobota so marca in oktobra 1981 razpravljali o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov madžarske narodnosti v občini Murska Sobota, opredeljenih v Ustavi SRS ter Statutu občine

Murska Sobota. Na skupni seji oktobra 1981 so sprejeli Ugovoritve in stališča o uresničevanju teh pravic.

Stanje in problematika na posameznih področjih je sledeča:

I. Vzgoja in izobraževanje:

A. Dvojezične vzgojno-izobraževalne ustanove

Samoupravna interesna skupnost za prosveto in kulturo pripadnikov madžarske narodnosti sodeluje pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnih programov, standardov, sooblikuje izobraževalno politiko, sodeluje pri ustanavljanju VVO, spremembi mreže.

Vključili so se že v postopek sprejemanja zakonov in nastajanja programov.

Vzgoja za sožitje

Preko vseh vzgojnih področij je v predšolskem obdobju vtkana vzgoja in sožitje, ki se odraža tudi v stikih s starši. Posebna pozornost je namenjena seznanjanju otrok z drugim je-

KRAJEVNA SKUPNOST:	PRIH. OZD ZA RAZVOJ	PRISP. IZ SOLIDAR.	1 + 2 SKUPAJ	PRIHODKI OD SIS	PRIHODKI OD DRUGIH UPORAB. DRUŽB. SRED.	PRIHODKI OD SA- MOPR.	PRIHODKI OD PRISP. OBCANOV	VSE SKUPAJ
1. BAKOVCI	1430	—	1438	200	—	15506	—	17144
2. BELTINCI	1909	—	1909	12411	9530	21906	12117	57873
3. BRATONCI	729	—	729	—	400	6849	3253	11231
4. BOGOJINA	1302	838	1640	—	64	13377	5225	20306
5. BODONCI	352	945	1297	105	185	3046	5467	10100
6. BREZOVCI	538	—	538	101	—	5375	6028	12042
7. CANKOVA	890	1004	1894	30	1785	10876	2895	17480
8. ČERNELAVCI	1894	32	1926	1535	1529	11737	1122	17849
9. ČEPINCI	927	4541	5468	—	14	4495	359	10336
10. DOKLEŽOVJE	1015	—	1015	—	—	7909	1412	10336
11. GANČANI	678	—	678	2000	1891	6632	—	11201
12. GEĐEROVCI	671	—	671	—	394	6680	100	7845
13. G. PETROVCI	2631	2573	5204	—	—	5683	3346	14233
14. GRAD	735	3251	3986	70	858	6189	6319	17422
15. IŽAKOVCI	852	—	852	—	2960	6885	1357	12054
16. HODOŠ	447	600	1047	—	—	1342	227	2616
17. KRIŽEVCI	970	2700	3678	—	270	5814	7284	17046
18. KROG	3881	—	3881	3976	1800	15155	10200	35012
19. KUZMA	378	1689	2067	1015	1265	3986	3377	11710
20. LIPA	441	—	441	—	—	5203	8360	14004
21. LIPOVCI	1136	—	1136	3896	4941	8995	6453	25421
22. MAČKOVCI	1338	1621	2959	—	147	11936	2846	17879
23. MELINCI	653	—	653	1300	—	5381	2943	10277
24. MARTJANCI	1444	54	1498	1015	2061	17372	2156	24102
25. MORAVSKE TOPL	226	—	226	2500	1989	4853	10280	19848
26. ALIJA KARDOŠA	2653	—	2653	8117	1290	16764	109	18933
27. BORISA KIRIČA	2359	—	2359	1913	—	13200	56	17528
28. LENDAVSKA	2676	—	2676	2700	—	16868	273	22517
29. PARK	3092	—	3092	650	650	15374	234	20000
30. PARTIZAN	2126	—	2126	—	100	1494	2088	18808
31. TUROPOLJE	3224	—	3224	—	—	19730	4485	27439
32. PERTOČA	264	854	1118	—	155	3539	12	4824
33. PUCONCI	1749	543	2292	1178	600	16543	13475	34088
34. PROSENJAKOVCI	736	1087	1823	—	—	2160	547	4530
35. RAKIČAN	1854	—	1854	—	5564	12660	9299	29377
36. RATKOVCI	287	989	1276	—	—	1684	321	3281
37. ROGAŠEVCI	757	1122	1879	—	26	10215	10596	22716
38. ŠALOVCI	582	810	1392	—	44	3989	507	5932
39. SELO-FOKOVCI	329	423	752	—	—	1889	262	2903
40. TEŠANOVCI	818	47	865	730	798	7098	6622	16113
41. TIŠINA	3369	—	3369	—	997	28408	19604	52378
42. ZENKOVCI	368	422	790	250	177	3470	14639	19326
SKUPAJ	54726	25636	80362	45692	42484	401267	186255	756060
STRUKTURA	7,23 %	3,39 %	10,62 %	,04 %	5,62 %	53,08 %	26,64 %	100

Osnutek odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o kriterijih za določitev krajevnih skupnosti in ob- močij, ki so manj razvita na območju občine Murska Sobota

1. člen

V odloku o kriterijih za določitev krajevnih skupnosti in območij, ki so manj razvita na območju občine M. Sobota (Uradne objave št. 25/1981) se črta 4., 5., 6. 7., 8. in 9. člen.

2. člen

V odloku se dodata novi 4. in 5. člen, ki se glasita:

»4. člen«

Sredstva za financiranje razvojnih programov manj razvitih krajevnih skupnosti se formirajo pri občinski komunalni skupnosti po določenih dogovora o temeljih srednjeročnega plana občine M. Sobota.

»5. člen«

Občinska komunalna skupnost razporeja sredstva iz prejšnjega člena za sofinanciranje tistih programov, ki so opredeljeni v dogovoru o temeljih planov krajevnih skupnosti ter o letnih programih, njihovi realizaciji in drugih vprašanjih skladnejšega razvoja poroča zboru krajevnih skupnosti in zboru združenega dela.

3. člen

Ta odlok začne veljati osmi dan po objavi v Uradnih objavah pomurskih občin.

zikom in se realizira v okviru priprave otrok na šolo. Prispevek k vzgoji za sožitje je vključevanje VVO v okolje.

Priprava otrok na šolo

se začne dve leti pred vstopom v šolo z obvezno pripravo otrok na šolo. Obseg določi Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje. Priprava otrok na šolo se je do sedaj realizirala v obsegu: vsi otroci iz narodnostno mešanega območja so imeli 2 leti pripravo na šolo v okviru dnevnega varstva, to je 2 krat celoletno.

Uresničevanje vzgojnega programa

Osnova za vzgojno delo so Vzgojni programi za vzgojo in varstvo predšolskih otrok v SRS, ki se izvaja v materinem jeziku ter Prilagojeni vzgojni programi za seznanjanje otrok z drugim jezikom. Časovni obseg seznanjanj otrok z drugim jezikom se dosledno uresničuje.

Posebna skrb je namenjena usposabljanju vzgojnovarstvenega kadra za uresničevanje vzgojnega dela v VVO na narodnostno mešanem območju in sicer v organizaciji Zavoda SRS za šolstvo: v obliki jezikovnih seminarjev (madžarski ali slovenski), strokovnih aktivov in pedagoških konferenc, v okviru VVO pa pedagoške konference vzgojiteljskega zbora in se stanki aktivov vzgojiteljic.

Izobraževanje kadrov:

Kader za vzgojnovarstvene organizacije na narodnostno mešanem območju se izobražuje:

- na dvojezični srednji šoli v Lendavi – pedagoška usmeritev
- na srednji šoli pedagoške usmeritve v Mariboru s fakultativnim učenjem madžarskega jezika
- možnost: Pedagoška akademija Maribor – smer predšolska vzgoja (ob delu) s poglobljanjem znanja madžarskega jezika v okviru lektorata madžarskega jezika v Mariboru.

Dvojezična dokumentacija:

Vsa dokumentacija, predpisana s pravilnikom o pedagog. dokumentaciji se uporablja dvojezično:

- dnevnik dela
- priprave na vzgojno delo
- matična knjiga
- matični list
- potrdilo o obiskovanju priprave otrok na šolo
- Dvojezično oz. v odgovarjajočem jeziku se pišejo še: kronika zapisi s pedagoških konferenc vpisnice v VVO zapisniki roditeljskih sestankov

Sodelovanje s starši in okoljem

- starši so vključeni v različna samoupravna telesa v VVO
- starše seznanjajo z vzgojnimi programom in cilji dvojezičnega vzgojnega dela
- starši se vključujejo kot zunanji sodelavci pri realizaciji seznanjanja otrok z drugim jezikom
- VVO se vključuje v kulturno dogajanje okolja (proslave, prireditve)
- VVO se vključuje v dogajanja v posameznih KS
- povezujejo se s TOZD
- in osnovnimi šolami.

Stiki z LR Madžarsko

- Stiki z LR Madžarsko se realizirajo
- po programu Zavoda SRS za šolstvo
- po programu OŠ Prosenjakovci
- po programu SIS za prosveto in kult. pripad. madž. narodnosti

Dosedanje izmenjave so obogatile in popestrile jezikovno vzgojo predvsem v smislu dviga kvalitete madžarskega jezika ter ohranjanja madžarskega narodnega izročila (igrače, igre, deklamacije, izštevanka, rajalne igre, pesmice).

Materialno stanje:

V preteklosti je bila večina sredstev namenjena novogradnjam in adaptacijam. Prostorski pogoji so tako v vseh KS od primernih do zelo dobro. Pravitako so se postopno uredila igrišča.

Dosedajšnje novogradnje in adaptacije prostorov za vzgojnovarstveno dejavnost so pozitivno vplivale na razvoj dvojezične predšolske vzgoje.

Z adaptacijo v Prosenjakovcih je bila pridobljena nova igralnica, v Domanjševcih pa je z dograditvijo nove osnovne

šole vzgojnovarstveni zavod pridobil ustrezno kuhinjo in uporabo večnamenskega prostora. Urejena je bila tudi okolica.

Sedanje stanje: 4 oddelki, 62 otrok.

Mreža dvojezičnih VVO ozirom kapaciteta ustreza trenutnim potrebam. V prihodnje bo potrebno več sredstev nameniti opremljanju z didaktičnim materialom za jezikovno vzgojo.

B. Dvojezične osnovne šole

Sedanja mreža dvojezičnih osnovnih šol je v občini M. Sobota ustrezna ter pokriva celotno narodnostno mešano področje. Z ustrezno postavitvijo šolske mreže v občini M. Sobota, ko je bila zgrajena centralna dvojezična šola v Prosenjakovcih in ostali še dve podružnični šoli je s tem omogočeno bolj sodobno in kvalitetno delo.

šola:	razredi – učenci								od tega		% madž. narod.
	1	2	3	4	5	6	7	8	skupaj	madž. na rod.	
Prosenj.	11	15	25	24	18	17	26	14	150	99	66,0
Domanj.	5	3							8	6	75,0
Hodoš	4	2							6	5	83,3
Skupaj obč. M. S.	20	20	25	24	18	17	26	14	164	110	67,1

Številčno stanje na oddelek je ugodno.

Skupno je 8 % učencev deležnih kombiniranega vzgojnoizobraževalnega dela. Število učencev se je v zadnjih 4 letih povečalo. (30 %)

V obdobju od 1981 je bilo na področju dvojezičnega osnovnega šolstva urejeno:

- izdan je bil Zakon o posebnih pravicah pripadnikov madžarske narodnosti na področju vzgoje in izobraževanja
 - izdan je bil Pravilnik o preizkusu znanja učnega jezika
 - izdan je bil novi prilagojeni učni načrt in predmetnik za dvojezične osnovne šole in se v praksi uvaja prenova
 - izdana je bila brošura z osnovnimi podatki o dvojezičnih vzgojnoizobraževalnih organizacijah
 - za uresničevanje narodnostnega programa smo uvozili iz LR Madžarske 71 vrst učil
 - po programu so bili izdani učbeniki in delovni zvezki.
- Za izdajo je bil izdelan 5 letni program, ki je v celoti uresničen

- postavljena je bila nova organizacijska struktura in šolska mreža dvojezičnih osnovnih šol v občini M. Sobota
- začela se je raziskava dvojezičnega šolstva, ki jo vodi Pedagoški inštitut
- vse dvojezične osnovne šole so se povezale z vsaj eno šolo v LR Madžarski in pri nas v domovini
- sistematično se izdaja skupno glasilo dvojezičnih VVO pod nazivom »skupna pot«
- redno je programirano in izvajano jezikovno izpopolnjevanje učiteljev. Jezikovno izpopolnjevanje se vrši v okviru Zavoda SRS za šolstvo pri nas in v LR Madžarski

Samoupravna interesna skupnost pripadnikov madžarske narodnosti je sodelovala pri oblikovanju vzgojno izobraževalnih programov prilagojenih za delo dvojezičnih osnovnih šol ter sprejemu vseh zakonskih normativov. Vsi programi, normativi, zakonski akti itd. so se sprejemali po predhodnem soglasju SIS za prosveto in kulturo pripadnikov madžarske narodnosti, ki je tako neposredno sodelovala pri oblikovanju izobraževalne politike dvojezičnega osnovnega šolstva. Preko svojih delegatov pa je SIS za prosveto in kulturo pripadnikov madžarske narodnosti sodelovala v vseh strokovnih in samoupravnih organih izobraževanja in tako neposredno razreševala posamezne določbe posebnega zakona.

Po posebnem zakonu se dosledno uresničuje posebno zakonsko določilo o obveznem učenju jezika narodnosti v dvojezičnih osnovnih šolah, ko je jezik narodnosti v praktičnem vzgojno izobraževalnem delu enakovredno zastopan in izvajan kot učni predmet, učni jezik in jezik komuniciranja.

Po posebnem zakonu predvidena kadrovska struktura se je v tem obdobju izboljšala. Ob manjšem številu nestrokovnega kadra pa nastaja in je prisoten problem (kot na vseh manjših šolah, tudi v Prosenjakovcih) še nestrokovno zasedenih pedagoških ur na predmetni stopnji, ker te šole v glavnem ni-

zbor združenega dela na predlog komisije, ki je 8-članska in so ji opredeljene naloge.

S sklepom sta zbora določila 11 manj razvitih krajevnih skupnosti z vsemi naselji in 9 krajevnih skupnosti z nekaterimi naselji, oziroma skupaj 75 naselij.

2.3. V obdobju 1981—1985 se plani, tako za razvoj, kakor za skladnejši razvoj, niso v celoti izpolnjevali. Že iz vsakoletnih poročil komisije je bilo razvidno, da so sredstva prihajala z zamudo, organizacije, ki so poslovale z izgubo, prispevkov niso plačevale, prav tako je v zadnjih dveh letih usahnil tudi prispevek negospodarskih organizacij, katerih dohodkovni položaj se je poslabšal. Organizacije so imele težave, ker so sredstva bremenila sklade skupne porabe, ki so jih čedalje težje formirale. Iz poročil krajevnih skupnosti je razvidno stanje, ki ga prikazuje tabela (priloga). Iz podatkov je možno potegniti naslednje ugotovitve:

— Krajevne skupnosti so v tekočem srednjeročnem obdobju za zadovoljevanje potreb občanov obrnile sorazmerno velika sredstva. Kar 80 % teh sredstev so zagotovile iz samoprispevkov in iz drugih prispevkov občanov.

— Pretežni del sredstev je bil uporabljen za komunalno urejanje naselij (ceste, vodovodi, transformatorske postaje), za telefonijo, za vzdrževanje vaških objektov (domovi) in za zagotavljanje družbenega standarda (otroški vrtci).

— Organizacije združenega dela so preko obravnavanega načina sofinanciranja dopolnilnih programov in z neposrednim dogovarjanjem zagotovile približno 10 % delež, samoupravne skupnosti pa 6 %.

— S solidarnostnimi sredstvi, ki so v porabi udeležene z 3 %, so bile omogočene predvsem naložbe v modernizacijo cestnega omrežja, oziroma pokriti lastni delež manj razvitih KS do višine, ki presega njihove objektivne možnosti (tri letni samoprispevek po povprečni stopnji v občini).

— Sredstva solidarnosti so bila precejšnja vzpodbuda za zagotavljanje lastnih virov pri odpravljanju ovir za skladnejši položaj občanov na teritoriju celotne občine.

3. Predlagane rešitve in pričakovani rezultati

3.1. Kot je že omenjeno, predlog dogovora o temeljih občinskega srednjeročnega plana za obdobje 1986—1990 odstopa od dosedanjega načina zbiranja sredstev za financiranje razvojnih programov krajevnih skupnosti, po katerem so OZD za te namene združevale sredstva na osnovi doseženega dohodka in v breme skladov skupne porabe. Predlaga pa, da se za iste namene poslej zbirajo sredstva pri občinski komunalni skupnosti in to tako, da z dogovorom pristajajo na povečanje stopnje prispevka za 0,4 % (osnova je bruto osebni dohodek). S to spremembo bi se združevanje sredstev in njihova poraba prenesla z družbenopolitične skupnosti (občine) na samoupravno področje (komunalno skupnost) pri čemer bi njeni organi, prav tako upoštevaje določila dogovora, sredstva namenjali krajevnim skupnostim za financiranje njihovih programov. Za delitveni ključ bi naj služilo število zaposlenih delavcev v posamezni krajevni skupnosti (domicilni princip), kamor bi bilo namenjenih 60 % vseh sredstev, 40 % bi jih samoupravni organi komunalne skupnosti namenjali manj razvitim krajevnim skupnostim, kjer bi s sredstvi sofinancirali, z dogovorom o temeljih plana teh krajevnih skupnosti, predvidene naloge. Še naprej bi po predlaganem odloku bila skupščina občine pristojna določiti za naslednje srednjeročno obdobje tiste krajevne skupnosti, ki bi imele položaj nerazvitih, ob kriterijih, ki so bili v veljavi že dosedaj.

Iz predlogov je razvidno, da bi način delitve in pomoč manj razvitim krajevnim skupnostim v osnovi ostala enaka dosedanji. Samoupravni organi skupnosti bi morali določiti le podrobnejša merila za planiranje tiste porabe v manj razvitih krajevnih skupnostih, ki bi bila odvisna tudi od solidarnosti. Na pristojnosti komunalne skupnosti, bi ob obravnavi tega predloga, bilo potrebno gledati širše, na kar merijo že tudi nekateri predlogi za zmanjševanje števila interesnih skupnosti.

Predlagani način prinaša določene prednosti. Z vpeljanim avtomatizmom in mesečnimi nakazili odpadejo problemi enkratne letne

obremenitve po zaključnih računih. Bremena so enakomerno porazdeljena na vse gospodarske organizacije in odpade t. zv. »prostovoljni faktor«. Neposredno pogovarjanje med sleherni TOZD in KS se je že doslej pokazalo kot neučinkovita oblika zagotavljanja sredstev, samoupravni vidik pa je zagotovljen znotraj interesne skupnosti v enaki, ali popolnejši obliki, kakor na ravni organov družbenopolitične skupnosti. Z strokovno opredeljenostjo služb v samoupravni skupnosti je možno doseči boljše namembnost in učinkovitejši nadzor nad uporabo sredstev. Namembnost in upravičenost se usmerjata preko samoupravnih dogovorov o temeljih planov KS, katerih podpisnik je tudi komunalna skupnost.

3.2. Dogovor predvideva, da bi sredstva za razvoj KS zagotavljale preko občinske komunalne skupnosti le OZD gospodarskega področja. Razlogi so praktične narave. Če bi krog zavezancev razširili tudi na OZD s področja negospodarstva, bi se to sicer odrazilo v manjši stopnji komunalnega prispevka, toda višjim za SIS negospodarstva. Učinek bi bil isti.

3.3. Predlog samoupravnega sporazuma računa s prispevno stopnjo 0,4 % na osnovo BOD. V letu 1984 so gospodarske organizacije realizirale 6.201.789.000.— din BOD. Prispevki bi na tej osnovi znašali 24.807.600 dinarjev, od tega 9.923.000.— dinarjev za manj razvite krajevne skupnosti. Iz podatkov Službe družbenega knjigovodstva je razvidno, da so za iste namene krajevne skupnosti, po bilancah OZD gospodarstva za leto 1984, prejele 29.800.000.— dinarjev, oziroma manj razvite po razdelilniku, ki sta ga sprejela zbor krajevnih skupnosti in zbor združenega dela v mesecu aprilu 11.900.000 dinarjev. Prispevek gospodarstva za financiranje razvojnih programov KS bi bil potemtakem v globalu nekoliko manjši od sedanjega in porazdeljen na vse podpisnike dogovora o temeljih občinskega srednjeročnega plana enakovredno.

4. Rešitve, ki jih predvidevajo spremembe in dopolnitve občinskega odloka

4.1. Odlok v delu, ki je določal kriterije za določitev manj razvitih krajevnih skupnosti oziroma območij, po tem predlogu ne bi bil spremenjen. Še naprej bi ostali v veljavi kriteriji, ki so navedeni v poglavju 2.2. tega predloga. Še naprej bi tudi ostala pristojnost zborov, da za srednjeročno obdobje določita krajevne skupnosti oziroma območja, ki izpolnjujejo kriterije odloka. Del odloka, ki je določal pristojnosti zborov, da vsako leto razdelita tisti del sredstev, ki je namenjen za manj razvite KS, pa bi odpadel. Namesto teh določil bi predpisal, da se sredstva zbirajo pri občinski samoupravni interesni skupnosti za komunalno dejavnost. Skupnost bi bila dolžna pripadajoči del sredstev za manj razvite krajevne skupnosti razdeliti na podlagi sklenjenih dogovorov o temeljih planov teh KS. Skupnost bi zato morala sprejeti tudi ustrezní akt (dopolnitev svojega statuta), s katerim bi določila pristojnost tega odločanja in morebiti druge naloge za izvajanje občinskega odloka oz. dogovora o temeljih plana. Prav tako bi odpadla tista določila odloka, ki je določal naloge službi družbenega knjigovodstva. To delo bo neposredno prevzela služba komunalne skupnosti. Da bi občinska skupščina vseeno izpolnjevala svoje statutarne obveznosti do manj razvitih krajevnih skupnosti, nalaga odlok komunalni skupnosti, da ji enkrat letno poroča o letnih programih, njihovi realizaciji in drugih vprašanih skladnejšega razvoja.

4.2. Odlok ne prinaša novih, ali v globalu večjih obremenitev gospodarstvu in ne zahteva obsežnejšega administrativno-finančnega poslovanja. Naloge, ki jih je po sedanjem odloku imela občinska uprava in SDK, bo služba SIS materialnega področja. Postopek nakazovanja, porazdeljevanja in evidence v organizacijah združenega dela pa se bo bistveno poenostavil. Statistična in plansko-analitična služba občinske uprave bo službi komunalne skupnosti morala dati ažurne podatke o številu zaposlenih po posameznih naseljih oziroma KS. Ker večji del prispevkov za financiranje razvojnih programov krajevne skupnosti planirajo prav na področju svojih komunalnih potreb, ki jih deloma sofinancira komunalna skupnost iz svojega rednega programa, je taka rešitev ustrezna tudi z vidika racionalnega in koordiniranega dela.

majo paralelke, zato je težko zagotoviti učiteljem posameznih predmetnih področij ustrezno število ur delovne obveznosti. Deficitarna so predvsem področja likovne in tehnične vzgoje.

Pozitivne so tudi ugotovitve uresničevanja posebnega zakona, ko imajo učenci dvojezičnih osnovnih šol enake možnosti in ustrezno znanje za vključevanja v nadaljnjo šolanje na osnovi prilagojenih predmetnikov in učnih načrtov. Ti učenci se uspešno vključujejo v nadaljnje šolanje tudi izven narodnostno mešanega območja in sedaj v tem obdobju niso bili znani primanjkljaji v jezikovnem znanju in obvladovanju bistvenih vsebin posameznih področij. Za uresničitev te naloge je prisotna stalna skrb za dvig kvalitete jezikov in jezikovnega izobraževanja učiteljev.

Z uresničevanjem dodatnih smotrov vzgojnoizobraževalnega dela dvojezičnih osnovnih šol se uresničuje temeljno načelo sožitja. To je prisotno v rednem vzgojnoizobraževalnem delu z dvojezičnim konceptom, enakopravnostjo obeh jezikov, narodnostnim programom, interesnih dejavnostih, v raznih aktivnostih, prireditvah, proslavah, tekmovanjih, aktivnem vraščanju v okolje, v odprtostih za novosti vzgojnoizobraževalnega dela, povezovanju s šolami pri nas in v LR Madžarski itd. Tako je vzgoja za sožitje v dvojezičnih osnovnih šolah vtkana v delo in življenje teh šol in predstavlja osnovo uresničevanja posebnih pravic.

Dvojezične OS so materialno prostorsko v glavnem urejene. V tem obdobju od 1981 leta so bila večja investicijska vlaganja:

- novogradnja centralno dvojezične OŠ Prosenjakovci
- novogradnja podružnične šole v Domanjševcih
- renoviranje in posodobitev podružnične šole Hodoš

Ta materialna vlaganja danes omogočajo v celoti enozimski pouk.

Zelo ugoden je tudi fond šolskih knjižnic.

Za potrebe dvojezičnih osnovnih šol smo v zadnjih 4 letih izdali 11 učbenikov in delovnih zvezkov (skupno je izdanih 25). Na razredni stopnji so to v celoti dvojezični učbeniki in delovni zvezki, na predmetni stopnji so to izvlečki bistvene snovi, oz. dvojezični delovni zvezki. Učbenike in delovne zvezke za madžarski jezik šole dobivajo iz Vojvodine. Dobava je urejena.

Pri izdaji učbenikov in delovnih zvezkov povzroča težave premajhno število prevajalcev, lektorjev in neznanje madžarskega jezika v tiskarnah.

Dvojezično vzgojnoizobraževalno delo opravlja 16 učiteljev, od katerih je 50 % madžarske narodnosti.

šola:	učitelji po izobrazbi				št. učencev na	
	vis:	viš:	sred:	neustr.		SKUP. učit.
Prosenj.	6	5	5	16	10,3	13,7

Učitelji z neustrezno izobrazbo so v zaključni fazi študija. Preizkusa znanja jezika ni bilo potrebno opravljati nobenemu učitelju.

Posebna pozornost je veljala ves čas tudi kvalitetnemu razvoju interesnih dejavnosti, posebej tistih, ki povezujejo narod z narodnostjo, na področju dejavnosti, pevskih zborov, dramske, recitacijske, dopisniške in druge dejavnosti, bralnih značk, folklornih skupin itd.

Dvojezične osnovne šole v Prosenjakovcih poprečno letno obišče okrog 30 delegacij, z nekaj sto udeleženci, zato je to šolstvo zelo izpostavljeno. V vseh samoupravnih organih, organizacijah šol in učencev je enakopravno bila zastopana narodnost.

Prepotrebno raziskovanje na področju dvojezičnega šolstva je Pedagoški inštitut začel. Pripravljajo se programi tudi za naprej.

Ocena in usmeritve:

1. Dvojezične osnovne šole so s svojim vzgojno izobraževalnim delom utrjevale sožitje in uspešno razvijale oba jezika. Število učencev v oddelkih je bilo ves čas dokaj ugodno, pa tudi prostorsko materialni pogoji. Uspešna je povezava s šolami v LR Madžarski in pri nas. Povezovanje z okoljem je večinoma programirano in odgovorno izvajano.

2. Dobava madžarskih knjig za šolske knjižnice postaja vedno bolj težavna, ker je uvoz iz LR Madžarske večinoma vezan na devize.

3. Izdaja učbenikov in delovnih zvezkov je težavna, ker je premalo prevajalcev, lektorjev in neznanje madžarskega jezika v tiskarnah.

4. Štipendiranje kadra za dvojezično šolstvo je v občini M. Sobota le delno uspešno, zato bo moralo v bodoče biti ne le programirano, ampak usmerjeno v iskanje ustreznih učencev za štipendiranje.

5. V mejah denarnih možnosti bodo dvojezične šole morale ustvarjati pogoje za tehnično vzgojo in dejavnosti na tem področju razvijati bolj sistematično.

6. Posebno pozornost bo tudi v bodoče potrebno posvečati obema učnima jezika pri vseh predmetih in skrbeti za sistematično jezikovno izpopolnjevanje učiteljev.

7. Nadaljnje raziskave dvojezičnega šolstva bo nujno usmeriti v ugotavljanje nivoja smotrov, ki jih uresničujejo dvojezične osnovne šole.

8. Potrebno bo sistematično dopolnjevati učna sredstva in učila za narodnostni program z uvozom iz LR Madžarske.

9. V stališčih Skupščine SRS iz leta 1977 je bilo zapisano, da bo potrebno vzporedno z izgradnjo centralne dvojezične osnovne šole v Prosenjakovcih urediti tudi cestno povezavo v šolskem okolju, da bi tako zgotovili varen in pravočasen prevoz predšolskih in šolskih otrok. Ta sklep še ni uresničen. Za to občasno nastajajo problemi v prevozu otrok (zamude avtobusov, težko prehodni deli cestišč šolskega okolja pozimi in slabem vremenu).

C. Usmerjeno izobraževanje

– Ustanovitev dvojezične srednje šole v Pomurju v okviru šolskega kovinarskega centra Lendava je omogočil zakon o usmerjenem izobraževanju. Tako se je s šolskim letom 1981/82 začel izvajati dvojezični pedagoški proces, ki pripravlja učence v 3 poklicnih smereh: učitelj razrednega pouka, učitelj družboslovne jezikovne smeri in vzgojitelj.

V šolskem letu 1982/83 pa še vzgojno-izobraževalni program poslovno-finančne dejavnosti. V obeh programih so doslej vpisovali po 1 oddelek in po znižanem normativu.

– Zavod SRS za šolstvo je oblikoval prilagojeni predmetnik in učne načrte za določene predmete in na novo pripravil učne načrte za madžarski jezik. Vse to je potrdil Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje.

– Z novim prizidkom in funkcionalno opremljenostjo novih učilnic (namenskih) delavnic in telesno-vzgojnih površin, so zagotovljeni ustrezni prostorski in materialni pogoji za kvaliteten pouk in vzgojno delo v sedanji Srednji šoli kovinarske, pedagoške in ekonomske usmeritve Lendava.

– Šola se kadrovske krepiti. Tudi za pouk madžarskega jezika na tej šoli kot na ostalih šolah Pomurja, kjer se poučuje madžarski jezik kot fakultativni predmet, so se kadrovske pogoje izboljšali (3 hungaristi).

Učitelji se redno udeležujejo strokovnega in jezikovnega izpopolnjevanja pri nas in v LR Madžarski.

– Za pouk madžarskega jezika se uporabljajo učbeniki iz SAP Vojvodine. Razpis za dodatna gradiva za predmet madžarski jezik in književnost je že izšel, prijavljen avtor pa še dela ni uspel pripraviti. Dodatna poglavja iz madžarske zgodovine, geografije in umetnostne vzgoje se glede na prilagoditve v učnem načrtu pripravljajo v obliki skript v madžarskem jeziku.

– Na Zavodu za šolstvo – OE M. Sobota dela pogodbeno (2 dni) v tednu pedagoški svetovalec za madžarski jezik, ki spremlja pedagoški nadzor, vodi aktiv hungaristov in organizira strokovno izpopolnjevanje hungaristov.

– Programirano sodelovanje z gimnazijo v Monostru še ni v pravi meri zaživelo, se pa učenci dvojezične srednje šole udeležujejo različnih taborov in srečanj v LR Madžarski.

– V srednji šoli Lendava, v dvojezičnih oddelkih, kakor tudi v oddelkih kovinarske usmeritve, kjer se izobražujejo učenci v slovenskem učnem jeziku in ki se v skladu z zakonom o usmerjenem izobraževanju obvezno učijo tudi madžarski jezik, se tako nadaljuje vzgoja za sožitje, saj se učenci tako pripravljajo na boljše razumevanje in skupno življenje na dvojezičnem območju.

– 14. člen zakona o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti pa na področju

centrov in so najbolj izpostavljeni asimilaciji. Postavitev pa ni bila v skladu s temi intencijami.

Na sejah delegacij, organov in skupščine SIS so poglobljeno razpravljali o dvojezičnem poslovanju v državnih organih ter organizacijah in skupnostih posebnega družbenega pomena. Ugotovitve in predloge je posredovala pristojnim organom. V tem sklopu je razpravljala tudi o izdaji dvojezičnega terminološkega slovarja na dvojezične osnovne šole. Ta slovar je že izšel in je dragocen pripomoček prosvetnim delavcem in učencem v dvojezičnih šolah. Prav tako je podprla izdajo dvojezičnega terminološkega slovarja, ki bo vseboval predvsem samoupravno terminologijo.

Razen naštetega je SIS aktivno sodelovala pri organiziranju in izvedbi srečanja narodnosti sosednjih dežel, in obravnavala tudi vsa tista vprašanja, ki so naštetja v drugih delih tega poročila.

Pripadniki madžarske narodnosti smatrajo, da je delo SIS v preteklem obdobju bilo uspešno kljub temu, da deluje v izredno skromnih (kadrovskih in prostorskih) razmerah.

7. DELOVANJE KOMISIJE ZA NARODNOSTNA VPRAŠANJA SO

Komisija za narodnostna vprašanja pri SO M. Sobota je v obdobju 1981—85 imela 8 sej. Obravnavala je dvojezično poslovanje državnih organov in organizacij ter skupnosti posebnega družbenega pomena ter financiranje dvojezičnega poslovanja; uresničevanje novih zakonov s področja šolstva in otroškega varstva; delovanje KUD na narodnostno mešanem območju občine M. Sobota; pouk madžarskega jezika izven narodnostnega ozemlja v srednjih šolah; problematiko prostorov za kulturno življenje in delovanje madžarske narodnosti ter informacijo o delu dvojezičnih šol in vrtcev v letu 1983/84, pa še druga tekoča vprašanja, ki zadevajo madžarsko narodnost.

II. URESNIČEVANJE UGOTOVITEV IN STALIŠČ SEJE ZBOROV SO IZ LETA 1981

1.) Zbori so bili mnenja, da ni potrebe po sprejetju novih Stališč, priporočil, in sklepov, ker so Stališča, priporočila in sklepi, ki so jih sprejeli zbori SO M. Sobota ter zbori Skupščine SRS leta 1977 še vedno aktualni.

Uresničevanje le teh za obdobje 1981—85 so naštetja pri posameznih področjih.

2.) Na osnovi tega sklepa so vsi tisti organi in organizacije ter skupnosti, ki jih obvezujejo Stališča Skupščine SRS iz leta 1977, izdelali akcijske programe za njihovo uresničevanje. Akcijski programi so bili usklajeni na Komisiji za narodnostna vprašanja SO M. Sobota, ki je tudi spremljala njihovo izvajanje.

3.) OZD, krajevne skupnosti na narodnostno mešanem območju, kakor tudi OZD in druge organizacije, čigar poslovanje se nanaša na narodnostno mešano območje, so v svoje statute vključile tudi člene o uresničevanju posebnih pravic madžarske narodnosti.

4.) Uresničevanje sklepa glede raziskovalnega dela je opisano v poglavju o vzgoji in izobraževanju.

5.) Stiki z matičnim narodom so podrobneje obrazloženi pri posameznih področjih.

Poročilo o načinu financiranja dopolnilnih programov manj razvitih krajevnih skupnosti

**PREDLOG
ZA SPREMEMBO IN DOPOLNITEV ODLOKA O KRITERIJIH
ZA DOLOČITEV KRAJEVNIH SKUPNOSTI IN OBMOČIJ, KI
SO MANJ RAZVITA NA OBMOČJU OBČINE MURSKA SOBOTA,
Z OSNUTKOM ODLOKA**

1. Podlaga in osnovni razlogi za spremembe v sistemu financiranja razvojnih programov krajevnih skupnosti

1.1. Z ustavo je krajevna skupnost opredeljena kot samoupravna skupnost, v kateri delovni ljudje in občani zadovoljujejo svoje skupne potrebe in interese ter uresničujejo druge družbene funkcije tako, da združujejo svoja sredstva s sredstvi, ki jim za njihovo osnovno delovanje zagotavljajo družbenopolitične skupnosti, za ostale potrebe pa samoupravne skupnosti in organizacije združenega dela po načelih svobodne menjave dela.

1.2. Skupščina SR Slovenije je leta 1980 sprejela ugotovitve, stališča in sklepe o zagotavljanju materialne osnove za zadovoljevanje skupnih in splošnih potreb delovnih ljudi in občanov v krajevni skupnosti. Krajevne skupnosti, samoupravne interesne skupnosti in temeljne organizacije združenega dela z dogovori o temeljih plana določajo obseg in način zagotavljanja sredstev za zadovoljevanje skupnih potreb v krajevni skupnosti. Dogovor o temeljih plana občine naj bi tudi opredelil vzajemne obveznosti, osnove in merila za čimbolj enakomeren razvoj krajevnih skupnosti, prav tako tudi sredstva za dodatne programe, ki jih zagotavljajo temeljne organizacije združenega dela.

Na tej osnovi so zbori občinske skupščine, za srednjeročno obdobje 1981—85, sprejeli odločitev, da se z dogovorom o temeljih plana zagotovijo sredstva za financiranje dopolnilnih programov krajevnih skupnosti s prispevkom 0,40 % od dohodka, od tega 60 % neposredno za razvoj krajevnih skupnosti po domicilnem principu (stalnem bivališču delavca), 40 % pa za razvoj manj razvitih krajevnih skupnosti. Kriterije in način financiranja manj razvitih krajevnih skupnosti je določil z odlokom, s sklepom pa tudi krajevne skupnosti in območja, ki so izpolnjevala pogoje za obdobje 1981—85.

1.3. Praksa iz tekočega načina financiranja razvojnih potreb krajevnih skupnosti, še posebej manj razvitih območij, kaže na potrebo po določenih spremembah, tako virov, kakor oblik financiranja. Zato predlog dogovora o temeljih plana občine za leto 1986—1990 predvideva, da bodo temeljne organizacije združenega dela za razvoj krajevnih skupnosti združevale sredstva preko občinske komunalne skupnosti s povišano stopnjo prispevka, skupnost pa zagotovila financiranje potreb krajevnih skupnosti na osnovi dogovorov manj razvitih, pa tudi na osnovi občinskega odloka.

1.4. Občinski statut v poglavju o samoupravljanju v krajevnih skupnostih določa navedeni način združevanja sredstev (57. člen), v 58. členu pa posebej opredeljuje način financiranja programov v nerazvitih predelih občine. Ker način financiranja preko skladov ni v skladu z načeli svobodne menjave dela, bi bil zato uporabljen 2. odstavek tega člena, ki dopušča način financiranja tudi na drugi primeren način.

2. Ocena sedanjega stanja

2.1. Družbeni plan občine M. Sobota za obdobje 1981—85 je v poglavju o skladnejšem razvoju občine in krajevnih skupnostih opredelil skladen razvoj občine kot celote in pospešeni razvoj tistih območij, ki so zaostajala. Predvidel je, da bodo za realizacijo načrtovanih nalog v krajevnih skupnostih združena sredstva v višini 589.560 tisoč dinarjev po povprečni letni rasti 4,8 %. Sredstva bi se združevala iz naslednjih virov:

— krajevnega samopriskvka občanov in delovnih ljudi v krajevni skupnosti

— združevanjem sredstev OZD v višini 0,40 % od doseženega dohodka, ugotovljenega z zaključnim računom za preteklo leto. 60 % združenih sredstev bo namenjenih neposredno krajevnim skupnostim, v katerih stalno prebivajo delavci organizacij, 40 % pa za financiranje programov in pospeševanje razvoja manj razvitih območij

— neposrednim združevanjem sredstev TZO

— sredstvi proračuna občine za funkcionalne potrebe

— sredstvi, ki jih bo odstopila občina

— lastnimi viri in drugimi sredstvi.

2.2. Leta 1981 je občinska skupščina sprejela odlok o kriterijih za določitev krajevnih skupnosti in območij, ki so manj razvita in s sklepom določila krajevne skupnosti, ki te kriterije izpolnjujejo (Uradne objave 25/1981). Za opredelitev manj razvite krajevne skupnosti je odlok določil:

— delež zaposlenih v skupnem številu prebivalcev (75 % povprečnega deleža v občini)

— skupni prihodek na prebivalca, ki se ugotovi:

a) na osnovi števila zaposlenih in povprečnega osebnega dohodka v občini

b) na osnovi katastrskega dohodka

c) na osnovi dohodka delovnih ljudi, ki z lastnimi sredstvi samostojno opravljajo obrtne dejavnosti oz. intelektualne storitve (skupni prihodek na prebivalca manjši od povprečja)

— gostota naseljenosti prebivalstva (60 na km²)

— razvitosti družbenega standarda (manj kot 50 % kategoriziranih cest, del KS oddaljen s slabo cestno povezavo, obmejno območje, nestrnjeno in od Centra oddaljeno naselje).

Nadalje odlok predpisuje, da se sredstva zbirajo na prehodnem računu SDK, vsako leto pa jih razdelita zbor krajevnih skupnosti in

vzgoje in izobraževanja daje možnost učencem, ki po končani dvojezični šoli nadaljujejo izobraževanje zunaj narodnostno mešanega območja, še naprej učijo madžarski jezik kot fakultativni predmet. Takih učencev je v šol. letu 1984/85 na srednjih šolah Pomurja razen srednje šole v Lendavi, skupaj 34 (od tega 27 v I. razredih). Organizacijskih in kadrovskih problemov okrog madžarskega jezika je bilo v preteklosti veliko, največji problem pa je v tem, da se malo učencev prijavlja k temu pouku. Zato kljub skrbno pripravljene akciji OE Zavoda za šolstvo M. Sobota in vodstev srednjih šol in dvojezičnih osnovnih šol rezultati v teh treh letih niso bili takšni, kot smo želeli. Boljši kadrovski pogoji v tem šol. letu pa so prispevali k boljši organizaciji pouka in kvaliteti pouka madžarskega jezika, zato je pričakovati, da se bodo učenci v večjem številu odločali za učenje madžarskega jezika.

Pregled števila učencev, ki so se učili madž. jezik v srednjih šolah:

Šolsko leto	srednje šole v Lendavi	srednje šole v Pomurju	Skupaj:
1981/82	274	68	342
1982/83	289	54	343
1983/84	272	46	318
1984/85	270	34	304
1985/86	277	48	325

— Kadrovski pogoji za madžarski jezik so se v šolskem letu 1985/86 izboljšali. Na lendavski srednji šoli so sedaj 3 hugaristi, 1 od njih poučuje madžarski jezik kot fakultativni predmet na pomurskih srednjih šolah.

— Iz Lendave prihaja pobuda po uvajanju dvojezičnega vzgojno-izobraževalnega programa naravoslovno-matematične tehnologije z 1 oddelkom in 20 učencev v šolskem letu 1986/87. Glede na kadrovske potrebe na narodnostno mešanem območju ta predlog podpira tudi regijska delovna skupina pri MS ZSS za Pomurje, ki je pripravila predlog namestitve vzgojno-izobraževalnih programov SUI za Pomurje. Šola pa bo morala medtem zagotoviti še nekatere dodatne materialne pogoje (oprema, učila).

D. Višje in visoke šole

Pri mariborski pedagoški akademiji že vrsto let obstaja lektorat za madžarski jezik, v šolskem letu 1980/81 pa je bila ustanovljena katedra za madžarski jezik. Tako Akademija vrši funkcijo usposabljanja učiteljev za razredni pouk in učiteljev predmetne stopnje za dvojezično delo. Posebej pa usposablja hugariste za poučevanje madžarskega jezika kot učnega predmeta.

E. Raziskovalna dejavnost

Z ozirom na sklep o potrebi raziskovanja uspešnosti koncepta dvojezičnega šolskega dela, se je zastavilo nekaj raziskav, kar bi pa bilo v bodoče potrebno še razširiti.

Opravljen je bil raziskava Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani »Dvojezična vzgoja in izobraževanje — dejavniki osebnostnega razvoja in ssožitja.« V tej raziskavi je sodeloval Hugarološki inštitut iz Novega Sada. Leta 1984 pa je začel z raziskavami tudi Pedagoški inštitut v Ljubljani, ki v svojem programu predvideva nadaljevanje raziskave v prihodnjem srednjeročnem obdobju. V prvi fazi je raziskal vidike rabe madžarskega in slovenskega jezika med učenci. Zavod SRS za šolstvo pa je v letu 1984 opravil interno testiranje o nivoju znanja obeh jezikov v osnovni šoli.

2. KULTURNA DEJAVNOST

a) Delovanje narodnostnih KUD

Prisotni so vidni rezultati pri uresničevanju posebnih pravic pripadnikov madžarske narodnosti v občini M. Sobota tudi na kulturnem področju, predvsem v večji kulturni ustvarjalnosti pripadnikom madžarske narodnosti in v širjenju knjižnic in knjižnega fonda.

Na obmejnem območju se je organizacijsko utrdila in razvila lastna kulturna ustvarjalnost. Ustanovljena so bila 3 kulturna društva, tako imamo sedaj na dvojezičnem območju 5 kulturnih društev z 255 člani in 17 sekcijami.

V društvih je prisotna gledališka, glasbena in folklorna

dejavnost ter knjižnice (pri 3 društvih), v manjši meri tudi literarna dejavnost.

Letno je v vseh štirih krajih, kjer so kulturna društva, pribl. oz. povprečno 20 lastnih kulturnih prireditev in več gostovanj, predvsem madžarskih, pa tudi slovenskih skupin. Društva se povezujejo, gostujejo in oblikujejo skupne programe. Nekatere kulturne skupine se vključujejo v širši občinski, območni in slovenski prostor ter zastopajo soboško občino na prireditvah širšega pomena (predvsem folklorna skupina Motvarjevci, pevski zbor Prosenjakovci).

Povezovanje z matičnim narodom je sorazmerno dobro vzpostavljeno, predvsem preko ZKO in šolskega društva Prosenjakovci.

Uvedena je bila izmenjava strokovnih kadrov, iz LR Madžarske sta strokovnjaka s folklornega področja.

Na dvojezičnem območju soboške občine je občutno pomanjkanje lastnih strokovnih kadrov, na tem področju bo potrebno več prizadevanj. Tudi prostorske možnosti so omejene, predvsem v Motvarjevcih. Na Hodošu je bila obnovljena kulturna dvorana in zgrajen prizidek, kjer so klubski prostori in knjižnica, v Prosenjakovcih pa letos opremljen oder. V Prosenjakovcih se vrši del kulturne dejavnosti tudi v večnamenskem prostoru šole, ki je žarišče kulturne dejavnosti v svoji okolici.

b) Knjižnice

Na narodnostno mešanem območju soboške občine delujejo tri krajevne knjižnice, in sicer v Prosenjakovcih, Domanjševcih in na Hodošu.

V Prosenjakovcih je knjižnica sicer urejena, bo pa potrebno misliti na bolj primerne prostore in čitalnico. Knjižnica in čitalnica je urejena tudi na Hodošu in v Domanjševcih. Knjižni fond je v zadnjih štirih letih narasel od 6.709 na 9.034 zvezkov v razmerju 3,5:1 v korist madžarskih knjig. Letni prirastek je predvsem odvisen od sredstev, in je v prejšnjem obdobju znašal letno cca 200 zvezkov po knjižnici. Pokrajinska in študijska knjižnica ima na voljo v obeh oddelkih 13.800 strokovnih in leposlovnih knjig v madžarskem jeziku. Plodno sodeluje tudi s knjižnicami na Madžarskem (medbibliotečna izposoja, svetovanje, dokumentacija, zbiranje novitet).

d) Založniška dejavnost

Pomurska založba že 30 let skrbi za izdajo del literatov madžarske narodnosti v Pomurju, kakor tudi za predstavitev slovenske književnosti madžarskim bralcem in obratno.

V obdobju od leta 1981—85 je založba izdala sledeča dela:

— Dela pomurskih literatov iz vrst madžarske narodnosti:

1. Bence Lajoš: Szives szivtelen, pesmi,
1. Več avtorjev: Szovőcse, 2. zvezek,
3. Rozsman Erzsebet: Izpovedi, pesmi,
4. Gabor Zoltan: Poštni golob, eseji,
5. Varga Jozsef: Živeti, pesmi,
6. Szomi Pal: Ljubiti je treba, roman, in
7. Szunyogh Sandor: Hrepenenje po snegu, pesmi,

— Učbeniki za dvojezične šole:

1. Učenje je moje veselje,
2. Zgodovina za 6., 7. in 8. r.,
3. Slovenija, moja ožja domovina,
4. Matematika za 3. r.,
5. Že berem in pišem,
6. Moja igra je delo,
7. II. Berilo,
8. Spoznavanje narave za 4. r.
9. Dobro jutro, sonce, berilo za 3. r.

— Druge izdaje:

1. Ivan Cankar: Martin Kačur, v madžarščini,
2. Bela Illes: Karpatska rapsodija, v slovenščini,
3. Dokumenti 12. kongresa ZKJ v madžarščini,
4. Kardelj: Smeri socialističnega razvoja, v madžarščini,
5. Miklos Radnoti: Razglednice, v slovenščini,
6. Sandor Weöres: Boben in ples, izbor pesmi, v slovenščini,
7. Anna Jokai: Jakobova lestev, v slovenščini,
9. Več avtorjev: Za naš materin jezik, v madžarščini,

10. Geza Gardonyi: Egerske zvezde (v tisku).

Razen tega založba vsako leto izdaja NAPTAR (koledar) v madžarskem jeziku družbenopolitične, literarne in poljudnoznanstvene vsebine, ki ga pišejo pripadniki madžarske narodnosti sami.

3. INFORMATIVNA DEJAVNOST IN DELEGATSKO OBVEŠČANJE

a) Informiranje pripadnikov madžarske narodnosti v materinem jeziku izvajajo:

- Nepujsag (tednik)
- Madžarski program Radia Murska Sobota
- Oddaje Mostovi—Hidak ljubljanske TV

Nepujsag je v zadnjih štirih letih izhajal tedensko na osmih straneh. Kvantitativno sicer ni napredoval, je pa dosegel določen premik v kvaliteti.

Radio M. Sobota je imel pred štirimi leti dnevno polurno, ob nedeljah pa enourno oddajo v madžarskem jeziku. Madžarski program se je kadrovsko okrepil, kar je omogočal prehod na dnevne enourne oddaje.

Financiranje obeh medijev je urejeno (iz republiškega proračuna), težave pa se pojavljajo zadnja leta zaradi tega, ker indeks letnega povečanja sredstev zdaleč zaostaja za rasto stroškov. Nemoten sprejem programa madžarske TV (ki bi imel izredno veliko vlogo pri negovanju in razvijanju materinega jezika ter narodnostne kulture, posebno še na območjih, ki so najbolj oddaljena od kulturnih in drugih središč) še ni urejen. V zadnjih štirih letih je kvantitativno in kvalitativno napredovala tudi oddaja v madžarskem jeziku na TV Ljubljana. Mostovi—Hidak je v začetku obsegal dve 15 minutni oddaji mesečno. Oddaja se je zadnja leta razvila v polurne oddaje, ki so na sporedu dvakrat mesečno, in so zelo gledane ne le na narodnostno mešanem območju, temveč po vsej Sloveniji.

b) Delegatsko obveščanje, je pri Skupščini občine urejeno tako, da se važnejša gradiva, ter gradiva, ki so še posebej nanašajo na narodnostno mešano območje, objavlja v celoti, ostalo pa v izvlečkih v Nepujsagu, ali pa razmnoži ter pošlje delegacijam na narodnostno mešanem območju.

Delegatsko obveščanje v madžarskem jeziku pa je v SIS-ih še vedno pomanjkljivo.

4. DVOJEZIČNO POSLOVANJE

— Državni organi in organizacije in skupnosti posebnega družbenega pomena zagotavljajo pripadnikom madžarske narodnosti uporabo materinega jezika, oz. enakopravnost obeh jezikov pred temi organizacijami in skupnostmi. Dvojezično poslovanje državnih organov, in organizacij in skupnosti posebnega družbenega pomena poteka po ENOTNEM NAČINU DVOJEZIČNEGA POSLOVANJA, ki ga je sprejela Komisija za narodnostna vprašanja. Vsi ti organi in organizacije ter skupnosti imajo dvojezične žige in štampiljke ter najbolj pogosto rabljene tiskovine.

— Dvojezičnost na narodnostno mešanem območju:

Na narodnostno mešanem območju občine M. Sobota so vsi javni napisi dvojezični: označba krajev, napisi delovnih organizacij, trgovin, zasebnih obrtnikov, itd. Dvojezična so tudi vsa zborovanja in proslave.

5. STIKI NARODNOSTI Z MATIČNIM NARODOM

Sodelovanje in stiki z matičnim narodom v letih 1981—84 so se kljub nekaterim oviram (depozit, obvezna menjava) uspešno razvijali. Kulturne skupine iz LR Madžarske (Narodno gledališče Budimpešta in Zelaegerszeg ter razne druge kulturne skupine, poklicne in amaterske) vsako leto redno gostujejo na narodno mešanem območju občine. Prosvetni delavci in drugi narodnostni kadri se redno udeležujejo tečajev dopolnilnega jezikovnega izobraževanja (pa tudi strokovnega) v LR Madžarski, na madžarskih univerzah pa trenutno študira 16 študentov iz Pomurja. Poleg tega pa strokovnjaki iz sosednje županije Vas nudijo strokovno pomoč KUD na narodnostno mešanem območju.

SIS za kulturo in prosveto madžarske narodnosti vsako leto organizira poučno ekskurzijo v LR Madžarsko zaradi spoznanja kulturno-zgodovinske dediščine in drugih dosežkov matičnega naroda, katera se letno udeležuje iz soboške občine 50—100 pripadnikov narodnosti. Z LR Madžarsko

ima intenzivne stike tudi centralna dvojezična šola Prosenjakovci. Tudi občina Murska Sobota ima intenzivne stike z občino Körmend.

6. DELOVANJE SIS ZA PROSVETO IN KULTURO MADŽARSKE NARODNOSTI

Delo SIS za kulturo in prosveto pripadnikov madžarske narodnosti v občini M. Sobota je bilo v preteklem štiriletnem obdobju zelo intenzivno. Skupščina SIS in njeni organi so obravnavali sledeča vprašanja:

- vzgoja in izobraževanje in otroško varstvo,
- narodnostna kultura; stiki z matičnim narodom,
- informiranje v jeziku narodnosti,
- dvojezičnost,
- ter druga vprašanja, ki zadevajo kulturni, jezikovni in družbenoekonomski razvoj madžarske narodnosti.

Na področju dvojezičnega šolstva je SIS razpravljala o statusnih spremembah dvojezične šolske mreže ter šol po ustanovitvi, oz. izgradnji nove centralne dvojezične šole v Prosenjakovcih. Razen tega smo razpravljali o potrebi za uvoz učnih pripomočkov za narodnostni program dvojezičnih šol, pa o prilagojenem učnem načrtu za dvojezične osnovne šole in o poročilu o uresničevanju zakona o usmerjenem izobraževanju s posebnim ozirom na vzgojo in izobraževanje pripadnikov madžarske narodnosti. SIS je svoja stališča glede obravnavanih vprašanj posredovala pristojnim organom.

Obravnavala je tudi problem pouka madžarskega jezika v srednjem izobraževanju ter na višjih in visokih šolah, še prav posebej pa pouk madžarskega jezika na srednjih šolah izven narodnostno mešanega območja. Ugotavljala je, da se od tistih učencev, ki so končali dvojezično osnovno šolo, premalo odloči za madžarski jezik v teh šolah. Bila so izražena tudi mnenja, da je temu vzrok 14. člen zakona o usmerjenem izobraževanju, po katerem je madžarski jezik fakultativen predmet.

Kar se pa tiče predšolske vzgoje, je obravnavala poročilo o delu dvojezičnih vrtcev, o tem je bilo govora na skupni seji skupščin SIS M. Sobota in Lendava, in ugotavljala, da mreža vrtcev na narodnostno mešanem območju občine M. Sobota zadovoljuje potrebe; potrebno pa bo rešiti nabavo raznih učnih pripomočkov za potrebe jezikovne vzgoje, posvetiti veliko pozornost jezikovnemu izpopolnjevanju vzgojiteljic, potrebno pa bo urediti tudi igrišča pri vrtcih Hodoš in Domanjševci.

Glede narodnostne kulture je posvečala veliko pozornost delovanju KUD na narodnostno mešanem območju. Poskušala je pomagati tem KUD pri urejanju prostorov za njihovo delovanje, nabave noš in strokovne pomoči (pevovodja, koreograf, itd.)

Obravnavala je tudi delovanje knjižnic na dvojezičnem območju, in ugotavljala, da je potrebno v bodoče na tem področju storiti več, aktivirati delo hungarista, pridobiti delavne knjižničarje in pridobiti več bralcev. Večkrat je bilo govora tudi o problemu kulturnega doma v Motvarjevcih, o novogradnji ali drugačni rešitvi tega problema, oz. pridobiti primerne prostora za kulturno delovanje v tem kraju. Problem je namreč v tem, da najbolj aktivno madžarsko kulturno društvo nima primerne prostore za delovanje.

SIS je aktivno sodelovala tudi pri organiziranju gostovanj Narodnega pozorišča Subotica ter Narodnega gledališča Budimpešta in drugih kulturnih skupin, ki so imele precej predstav na narodnostno mešanem območju lendavske in naše občine za otroke in za odrasle.

Razpravljala je tudi o organiziranju razstave knjig madžarskih založnikov, ki je povezana s kulturnim programom.

Prav tako je vsako leto organizirala uspešne centralne prireditve ob 15. marcu kulturnem prazniku madžarske narodnosti v Pomurju.

S področja informiranja v madžarskem jeziku je velikokrat razpravljala o pretvorniku za sprejem programa madžarske TV. Postavitev pretvornika je SIS forsirala od svoje ustanovitve z utemeljitvijo, da bi možnost sprejema programa madžarske TV veliko pomenila pri ohranitvi in negovanju materinega jezika in kulture za tiste pripadnike madžarske narodnosti, ki so oddaljeni od kulturnih in drugih narodnostnih